

Sprawozdanie specjalnego komitetu w sprawie wodociągów dla miasta Krakowa

Komitet wybrany przez komisję wodociągową na posiedzeniu dnia 3-go Czerwca 1879 r. do utworzenia programu urządzenia wodociągów w mieście Krakowie do wzięcia przedłożonych tejże komisji projektów zaopatrzenia miasta Krakowa w wodę, wyraża się z tego zadania następującem sprawozdaniem.

Przedewszystkiem uznał komitet za konieczne zbadać dokładnie potrzeby miasta i wymagania jego mieszkańców, aby na tej podstawie stworzyć odpowiedni celowi program urządzenia wodociągów, którego program dostarczy zarazem najperwocześniejsze środki do wzięcia przedłożonych projektów.

W programie tym objaśnione są nie tylko zadanie wodociągów, ale i główne zasady przy ich konstrukcji i administracji, z czego jawnie się jawi, który projekt dla zaopatrzenia naszego miasta w wodę, najwięcej odpowiada warunkom naszym miejscowym.

Dla łatwiejszego poglądu przedłożył komitet to swoje sprawozdanie na 12 oddziałów.

I. Jakość wody.

Przyjęty wody, czyli jej fizyczne i chemiczne własności, stanowi komitet na pierwszym miejscu.

Miasto Kraków położone nad rzeką Wisłą, między do niej wprostajacemi dwoma rzekami Rudawą i Biłochą, zbudowane na płowaczynie z warstw naftyworych, przepuszczalnych, nie tyle jest zagrożone brakiem

wody do wrytku domowego, ile raczej tem,
nie przepuszczalność warstw staje się przy-
czyną zanieczyszczenia wody częściami or-
ganicznymi, jak tego liczne badania che-
miczne i mikroskopiczne wody z różnych
studzien krakowskich wykazały, nieraz prze-
cznie dowodzą.

Jeżeli woda z kopalni na zdrowie
mieszkańców oddziaływać musi, jawną
jest rzecz.

Woda dobra, do picia i gotowania przy-
datna, zawierać powinna w sobie jak naj-
mniej części mineralnych, szczególnie zaś
organicznych; jej temperatura nie powin-
na przenosić 10 do 12° Cels., a przytem wie-
na ona zawierać pewną ilość kwasu wę-
glowego, przez co staje się smaczniejszą i orzeźwia-
jącą.

W uwagi, że do rozpoznanienia takiej wody
nie wystarczały wyprawy doświadczalne,
że woda ma dobry smak, że jest czystą, bez-
wonną i bezbarwną, lecz że przy miastu jej oc-
niono być musną według ścisłych naukowych
prawideł, podjął się członk komitetu Pan
Alexandrowicz osobnej pracy ścisłego roz-
bioru fizycznego i chemicznego wszystkich
wód mogących służyć do zapotrzebowania Krakowa.

Staranne badania Pana Alexandrowicza
objęte dotychczas sprawozdaniem jego, do któ-
rego wykarują jakości tych wód, szczególnie
pod względem sanitarnym.

Co do jakości wody, komitet uważa, że ten
projekt urzędowania wodociągów przedwzrost-
kiem winien być uwzględnionym, który za-
pewnia wodę dobrą i zdrową, zdolną do picia
i wszelkich wrytków domowych, a przy uwzględ-
ten, obok potrzeb także publicznych, doty-
ających bezpieczeństwa od ognia, skro-
pienia placów i ulic, odawiania powietrza

3

i. t. p. jest własnością naszego miasta porba,
wzrostu dobrej wody, najwzajemniej.

II Głose wody.

Dla miasta i przedmieść

W. K. wstępuję, tenże komitet za równie ważnym,
jako poprzednim.

Ważnością zaopatrywania tego miasta z
przedmieściami w wodę, w ilości wystarczającej na
wszystkie potrzeby, tak publiczne, jako też przy-
watne, wskielanie wody za pomocą wypracowa-
nieniem osobom i realnościom prywatnym, nie-
ustannie i w nieograniczonej ilości, jakoteż względem
na stopniowe powiększenie się miasta, uwziast
komitet za główne podstawy przy rozwijaniu
tej kwestyi.

Przy dzisiejszej ludności miasta Krakowa,
wynoszącej mieszkanców statych 54,000 a wry-
kłej kategorii wojskowej 10,000 jako najmniejszą po-
trebną ilość wody, uważa komitet 300,000 stóp
kubicznych na dobę, komitet dowiedł bowiem dotę-
liwy, że system rozwarzenia rzeczywistych po-
treb miasta, upierając się równocześnie na do-
świadczeniach, już po innych miastach w tej
mierze poczynionych.

Też stóp kubicznych wody, na mieszkańca
i na dobę, wszędzie przyjęto jako normę, przy
obliczaniu kosztów się mających wodociągów
miejskich, a przechowano się, że ta ilość, przy
większym rozwoju przemysłu i przy wykrę-
niu się mieszkanców do obfitszego użytkowa-
nia wody, nigdzie nie wystarcza, a bardzo wie-
le miast doświadczenia to drogo oplatani mu-
sioty.

Względem na stopniowe powiększenie się mia-
sta, przy urządzeniu wodociągów, pominięciem
tego nie może, gdyż on wplywa na wybór ta-
kiego projektu, który i na przyszłość zapie-
wnia dostarczenie potrzebnej ilości wody, bez
znacznego wzrostu jego kwifkowania kosztów.

i bezprzewodny w dostawie wody. Irregularnie
 zaś, uwzględnienie to winno się odnosić do
 sieci rur rozprawa drążących wodę, do zbior-
 ników i filtrów, tudzież ich rozmiarów, a to
 z uwagi, aby kaskada teras wyłożonych nie mu-
 siaty być w przyszłości na nowo podejmio-
 wane. Komitet przyjmuje więc w tej mie-
 sce warost ludności, w okolicy, w sąsiedztwie mi-
 sta Krakowa do wysokości stu tysięcy, razem
 z całego województwa, (którego w fortęcy są sto-
 kroć przenosi liczbę stałych mieszkańców) w
 przekonaniu, że jeżeli miasto projektowane
 uporządkowanie przeprowadzi i linje forti-
 fikacyjne dalej poza miasto posunie, będą
 liczbą 100,000 po upływie nie wielu lat osią-
 gniętą będzie.

Komitet obliczając potrzebną ilość wody
 w dziesięciu staurach miasta na 20,000
 stop kubicznych na dobę, uwzględniwszy ko-
 nieczność obliczenia natężenia się mających wo-
 dociągów, na ilość potężniejszą niż stop kubi-
 cznych wody, na dobę i ten tylko projekt wyko-
 nania miasta w wodę, w nim być uwzględnio-
 ny, który zabezpiecza skutecznie dostarczenie
 tej ilości wody, wszelkie zaś projekty uparte na
 podstawie mniejszej ilości uwarot Komitet za-
 niwoli powiadomić ołowiu i wymaganiom przy-
 wileści. Wzrost cen woda i ogień, li tylko
 dla potrzeb publicznych, byłoby ogromnym ci-
 żarem dla miasta, gdyż tylko woda, w której
 płacą osoby prywatne, pobierają ją z wodocią-
 gów, stając się głównym duchem takowych, i jak
 wypracują doświadczenia wielu miast, również?
 Krakowowi, dochody to niemałe osiągnąć dobrze
 opocentują kapitał w kłodowskiej.

III. Ciepłota wody.

Ciepłota wody, pod którą się takowa
 znajduje w sieci rur rozprawa drążących jej po-
 mieście, czyli, co to samo znaczą, wzniesienie

5.

się jej nad poziom, jest kwestya tak równa,
ze komitet uznaje konieczności pomieszczenia
jej między kwestjami zasadniczymi.

Jednym z głównych celów, któremu woda-
ciąg odpowiadać powinien, jest szybkie i
skuteczne gaszenie pożarów.

W tym celu wodociągowi tak urządzone, być
winny, aby woda w każdym miejscu, w do-
wólnej ilości i do pierwszej potrzebnej wysoko-
ści wzniesi się mogła. - Takie urządzenie wo-
dociągów ma wielki wpływ na zmniejszenie
grubości i objętości rur, a zatem i na koszt
całego urządzenia, jednakoż bezpieczeń-
stwo, które w tym razie zapewniają wodo-
ciąg, miastu i równie obniżenie premij as-
suracyjnych od ognia, są dostatecznym wy-
nagrodzeniem na większe koszty, które na
grubsze i obszerniejsze rury.

Tworzenie miasta Krakowa jest pod tym
względem nader korzystne, różnica między
najwyższym punktem miasta, którym jest
Kleparz a najniższym któremu są przed-
mieścia Inżynierskie, Mokierski i Główny,
które nie dochodzą pięciu sążni, nie ma zatem
potrzeby dzielenia sieci rur rozprowadzo-
nych wodę, na wyższe i niższe systemy, czyli
kondukcyanę. Cała więc sieć rur wodociągo-
wych stanowić może jeden system, czyli jedną
całość pod ziemią rozgałęzioną.

Przebiegając wyżej domów i kościołów,
komitet uważa za konieczne, aby się woda wznosiła:
w środku miasta w obrębie plantacyj
do wysokości 12 sążni, czyli 72 stopy, - na głów-
nych przedmieściach i na Mokierskim do
wysokości 10 sążni, czyli 60 stóp - zaś na naj-
wzleglejszych miejscach i na Kleparzu do wy-
sokości 8 sążni, czyli 48 stóp.

Komitet uważa zatem ten projekt za naj-
odpowiedniejszy, który za bezpieczeństwo miasta

1870
1. 1. 10.

n. odę pod powyżej wymienionem ciśnieniem
rastającej, czyli do powyżej wymienionej wy-
skości stożkowej.

IV. Hydranty.

Hydranty czyli przyrządy do potażenia wó-
dów siłkowanych z sieci, rur rozprowadzają-
cych wodę pod oznaczonym ciśnieniem, celom
gaszenia pożarów, lub też skrapiania placów
i ulic, i tute wchodzi do kwestyi zasadniczych,
o ich ilości i oddaleniu od siebie, po względom
gaszenia pożarów wielkiej jest wagi.

Baro maximum oddalenia jednego hy-
dranta od drugiego uważa komitet 150 sażen.
Konstrukcja hydrantów winna być tego ro-
dzaju, żeby w każdej chwili z łatwością potaż-
czy się doły, z siłkowaniem miejskiemi.

V i VI. Fontanny

i studnie publiczne.

Komitet uwzględniając, że fontanny nie
tylko służą do przyrodobienia miasta, ale i
do odświeżania powietrza w czasie letnich
uporów, proponuje urządzenie dwóch wiel-
kich fontan w rynku głównym, jednej
średniej, now małym rynku, i czterech ma-
łych, na placach: franciszkańskim, szca-
pańskim, now Wolnicy i Wleparz.

Na wielką fontanę uważa komitet to sta-
nowo, które potrzebuje na godzinę do 5000 stoż
kubicznych wody, średnią do 2000 a małą
od 600 do 800.

Urządzenie fontan mniejszych potrzebu-
jących tylko kilkudziesiąt stoż kubicznych
wody na godzinę, komitet radzi, porożować
prywatnym fundatorom now których z czasem
zbywał nie będzie.

Także samą kwestyę jest fontanny są też
uważa studnie publiczne, które obok woźnic-
gównie byłyby konieczne potrzebne.

Uwagi jednak na dotychczasowy rozpraw

7

na dogodności dla mieszkańców miasta, oraz
na potrzeby przy większych ugrupowaniach
ludzi szczególnie podczas targów, proponuje
komitet, urządzić tyle studni publicznych, ile
takowych obecnie jest w mieście i na przedmie-
siach.

Na planowanych zaś urządzeniach wodociąg. 8 sta-
dni publicznych w jednokich wólcach, dla
wygody publiczności wólcami w formie letniej.
Urzędzenie powinno być takie, żeby woda
nie tryskała ciągle, lecz na przyciśnięciem
pryzmatu, któryby się znosił sam komitet.
Winnym one nadto tak być urządzone, żeby w ra-
zie potrzeby wstąpić mogły, hydranty, tak w
razie ognia, jak i do skrapiania instalacji
gazonów i t. p.

VII. Uwagi techniczne.

Komitet uznaje potrzebę wswem sprawozda-
niu poruszyć niektóre kwestye czysto technicz-
ne, mające jednakoż wielkie znaczenie przy
urządzeniu wodociągów, a imię to z powodu,
że sprawozdanie niniejsze ma służyć także
i technikom na program przy urządzeniu wo-
dociągów krakowskich.

Najważniejszą z tych kwestyi, jest urzadze-
nie i sposób prowadzenia rur.

Co do sposobu prowadzenia wody uznaje komitet
za najodpowiedniejszy system cyrkulacyjny
a to ze względu na niezbyt wielką siłowność
i czystość wody.

System ten nadaje się wodzie ciągłej such
i odpływ, po całym mieście, a o ile można i
po przedmieściach zastawianym być winien.

Przy porównaniu być z dobrego łowego i celara,
obstawane stojąco, to jest w pionowym położe-
niu.

Wytrzymałość tych rur, która wpływa na
ich wagę, a zatem i na ich cenę, okazała komi-
tet na 10 atmosfer ciśnienia, czyli na 12 1/2 funt.

to w wiedeńskich kanceliach biurokracji po-
 wierzchni sury. Wszystkie natomiast sury w
 przewodniczący mające po mieście i przed-
 miastach, winny być wypracowane na 10.
 atmosfer ciśnienia, tak przed, jak i po uto-
 żeniach i spójnieniu walec.

Próbując się od którejś strony,
 wagą ich i cenną, aby była odpowiednia po-
 wyżej wyznaczonej wytrzymałości, winna
 być obliczona według formuły ustanowionej
 przez specjalną komisję inżynierów. Smutne
 doświadczenia public po pierwowzorem oblicze-
 niu wytrzymałości, raz w Wiedniu zrobiono
 dowodzą, iż tylko największa ostrożność i
 ścisłość w obrotach wypracowania ochronić nas
 może od podobnych klęsk.

Wzrost tej formuły ma być wypracowa-
 na tabela, odwołująca wagę, każdej średni-
 cy sur na stopę bieżącą. Przy odbiorze sur
 sur, te mian, któreby o 5 procent mniej wa-
 żyły, nie mogą być przyjęte, jako za słabe.
 Cięższych jedynie do 5 procent więcej waży-
 ce mogą być przyjęte i w rzeczywistości wanie
 rozplacone, - ponad 5 procent więcej waży-
 ce, mogą być wprowadzić przyjęte, bez wyją-
 ka w ich wadze, nie licząc się przy wyplataniu.
 Uwzględniając, że większa potroś potrzebne
 go na wprowadzenie w obrotach kapitału przy-
 jada na sury, komitet uważa powiększe waga-
 gi za ważne i potrzebne.

Pracownicy (surwaki) czyli kamienica sur, sta-
 dąco do odparowania powiększenia sur w wa-
 nie potrzeby ich naprawy, winny być tak roz-
 torone, aby w wyniku głównym narazie trzy stro-
 ny bez potrzeby rozpatrzone były w walec, w
 stalowych częściach miasta, aby kamienica
 z przynależnymi pracownikami mogła być kam-
 kienica, w nas do przedmieści, aby tamowe pod-
 czas reparaacji nie walc, najwięcej w wadze

części porbowione były wody,

Właściwość wentylacji bezpieczeństwa
obecnie oznaczy się nie da, adyżi załecić to będzie od potoczenia rur. Komitet proponuje, aby celem zapobieżenia wszelkim możliwym kapilarym, w każdym miejscu, gdzie się powietrze w rurach zbierać może, samowolnie drzewotajony wentyl bezpieczeństwa zastosowanymi nastat.

Co się tyczy konstrukcyi hydrantów winaje Komitet następujące postępowanie samajawi prowidniejsze, należy sprowadzić kilka rozmaitych systemów znanych i używanych w górnym, dalej - ocenienie ich dopiero po próbach może nastąpić i wówczas znawcy najpraktyczniejszej z nich obierą dla Urzędowa.

Objętość basenu filtracyjnego przy ociesiw
stopowej grubości pokładów filtracyjnych, powinna w celu uniknienia wszelkich osadów wody, wynosić 30 stop kwadratowych na każdą typową stop kubicznych wody na dobę. Baseny takich musi być trzy, bez względu na to, którykolwiek projekt zostanie przyjęty.

Wielkość zbiornika głównego dla czystej wody będzie można oznaczyć dopiero po stanowczym przyjęciu projektu. Winno być tylko jedna, co Komitet, ze względu na wielkość odprowadnia do ilości wody dziennego projekt, korwać się mającej, aby zapobiec wszelkim szkodliwym przerwanom dostawom wody, przerwa zaś powstaćby mogła z niejedną Równą konsumcyi wody w różnych godzinach dnia, szczególnie między 3^{god} rano a 6^{ty} po południu, w których to godzinach miasta najwięcej potrzebuje wody.

Zbiornik taki, obliczony na teraźniejszą ludność miasta, powinien się dać później według potrzeby każdego czasu, odpowiednio powiększyć.

Umieszczenie tych kilku wag jest techniczne.

nej natury w tem sprawozdaniu, uwazał ko-
mitet za potrzebne, ażeby szanowna Komisja
przyjął najwięcej a najżywotniejszemi kwestyami
techniki wodociągowej, obeznajmie.

VIII. Ocena projektów przedłożonych.

W dwunastu projektach, z których przedłożył
jeden Pan St. George, jeden Pan Gabrielli, je-
den Pan Baraniski, a dawniej Pan W. Kotowski,
tylko jeden odpowiada programowi.

Projekta Panów St. George, Gabrielli i Ba-
raniskiego nie następują, na ogólnie uregulo-
wanie.

Wskazywać należy propozycje, rozpatrzenie miasta
woda a także na promocyj maszyn parowych.

Pan Gabrielli projektuje tylko wodociąg dla
samego miasta, bez przedmieść.

Pan St. George także opuszcza kilka ważnych
przedmieść i zapomina o potrzebach biornika.

Pan Baraniski mówi tylko o wodzie sto ja-
scenia poroków i skropleniach i placów, o wo-
dzie z bardzo małym ciśnieniem, o której się
nam wyobrazić, że w niektórych częściach mia-
sta mogłyby się wznosić, nawet aż do wyso-
kości pierwszego piętra.

Najgłówniejszą jedyną wadą wszystkich
tych projektów jest to, iż obliczenia w nich ilość
wody nierównie jest mniejszą od tej, jaką ko-
mitet powyżej za konieczną potrzebną uważa.

Pomijają też obliczenia, iż woda Miłana
mniej jest przydatna do picia, to i dostarczenie
potrzebnej jej ilości, pod oznaczonym ciśnieniem,
za pomocą maszyn parowych, wiele jest koszt-
ownem, bo na opat. kotłów parowych, nie wy-
starczyłoby 40000 centnarów dobrego węgla na
rok.

W tych więc porządach, szeregownie uważaj, że
wodociąg powinien miasto dostarczać wodę
do picia, komitet uważa powyższe trzy projek-
ta za niedość przewidzieć.

11.
Co się zaś tyczy dzielnicy projektów przedst^o
wianych przez P. Wołodziejskiego, które on na stro-
nie 14. zestawil wawemle prowadzaniu z robot^o
przygotowanymi dla zaopatrzenia Krosnowa w
wodę, komitet tylko trzy urnat za stosowne do
szczegółowego rozbioru, mianowicie projektu o na-
zwani numerami trzy, pięć i osm.

Nastanawiał się w prowadzić komitet i nad tem,
czyby nie wypadło potężacji projektu № 1. i 2.
to jest zaopatrzyć miasto Krosnow wodą do picia
i domowego użytku ze kródel Niekpic i Rudawy,
na publiczne zaś potrzeby wodą ze Białuchy, za po-
mocy motorów hydraulicznych.

Też po dokładnem zbadaniu stosunków, urnat
komitet, że potężenie tych dwóch projektów z bar-
dzo wielu przyczyn nie następuje na uwzględnienie.

Nie pierwotnie kródel Niekpic i Rudawy, jak to
wykazał wawemle prowadzaniem P. Wołodziejski,
kacatorność podwójnej sieci rur z rozprowadzka-
jących wodę, a nareczcie to okoliczności, iż woda
z Białuchy pod względem swej dobroci bardzo
się zbliża do wody z kródel Niekpic i Rudawy,
przez co by ta mniej więcej użyteczną się zdawała.
Ta, spowodowały komitet do uznania tego pro-
jektu z pod obrad.

W projekcie do ści: leżnego rozbioru wykeranych,
przyznał komitet pierwszeństwo projektowi №
3. to jest z prowadzeniu wody z rzeki Sutaszówki
z pod Siebultowa aquaduktem, gdyż ten tylko
projekt ze wzroku względów odpowiada programowi.

Jakość wody tam, pod względem chemicznego
składu (według rozbioru S. Alexandrowicza) jak
i pod względem temperatury swojej, jest najod-
powiedniejszą, tak iż woda Sutaszówki posiada
wszystkie własności smacznej i zdrowej wody
kródlanej. Woda wystarczająca nie tylko na
tereniejże potrzeby miasta, ale nawet na przy-
słość, gdy miasto liczyć będzie sto tysięcy miesz-
kańców.

Dotkanie Autoszówki pod Ciechanowem wanie-
sione 160 stop nad poziom Wisły (według wykreślor
i mapy niwelacyjnej P. Potockiego) a zatem
150 stop nad poziomem rynku warszawskiego,
zobezpiecza prządane ciśnienie, czyli wzmiesieni
wody, bez użycia jakichkolwiek motorów, czy to
hidraulicznych, czy parowych. —

Woda Autoszówki może być także zakupioną
przez miasto, o czym się także dotychczas de-
klaracyi właścicieli tej wody przechodzić można.
Chociażby, że miasto mogłoby być porobione
zakupionej wody przez odwrócenie kółlet Tu-
szówki w krótkim czasie poleciem potoków, jest w-
stęg dotychczas wyznaczonych okoliczności. Przy-
mo Potockiego bezawadna. Autoszówka
zatem dostarcza miastu wody najczystszej, i naj-
lepszej, w dostatecznej ilości, uwzględniając naj-
bardziej powiększenie się miasta, i do prząd-
nej wysokości, dochodzącej.

W tych powodów stawia komitet projekt w-
ciągów z Autoszówki na pierwszym miejscu, ja-
ko jedynic i w zupełności odpowiedni program
programu pod art. I, II i III określonym.

W drugim względzie stawia komitet projekt w-
ciągnięcia siły Rudawy (N° 5) a w ostatnim
razie gdyby żaden z powyższych projektów ni-
kąd się nie dał, wodociąg z Wisły za pomocą
machin parowych, gdyż ten nie tylko dostar-
całby wodę mniej czystą, ale także
o pięćdziesiąt procent droższą niż wodociąg
z Autoszówki.

IX. Sprzedaż wody osobom prywatnym.

Towżiej przyjął komitet zasadę udzielenia
wody osobom prywatnym z wodociągów miej-
skich, nieustannie i w znacznym ilości
z pewnym wynagrodzeniem.

Niemal wszędzie gdzie wodociąg się przedsię-
wzięciem prywatnym, one rzykowaniem dla

przedsięwzięciom interesom.

Komitet nie uważa wodociągów za przedsięwzięcie, któreby miało przynosić znaczne dochody, bez na nich będąc potrzebne urzędnie, nie z względów sanitarnych, dogodności publicznej i bez pieczeństwa od ognia, dla tego stałowi niechaj cenę za wodę, a mianowicie ma nadzieję, że kapitał nakładowy odpowiedni przynosić będzie procent. —

Opłata za wodę do użytku publicznego ma być pobierana od właścicieli domów i realności, wmiarę sile i, wskutek zwiększonego bezpieczeństwa od ognia, mianowicie ubezpieczenia, opłatać będą, czyli, że ci właściciele do utrzymania wodociągów, tylko o tyle przyczyniać się będą, o ile umniejszą się ich ubezpieczenia. — W tej mierze należy porozumieć się z Towarzystwem ubezpieczeń. —

Gdyby zaś miasto nie chciało pobierać tej opłaty, właścicielom domów ta kwatera i wodociągów wypadnie, iż umniejszą będą opłatać premii ubezpieczeniowej. —

Przed podobny dochód z tej pozycji obliczył komitet na 1400 fl. Wł. rocznie. —

Obciążenie wodociągów w realnościach i domach prywatnych, rozstrzygnąć się do woli stron, jednakże muszą także w każdym razie być ustosunkowane do instrukcji, która ad hoc wydana będzie.

Warto wynagrodzenie za wodę pobieraną z wodociągów przez prywatnych konsumentów, do ich realności, proponuje komitet.

Pobieranie opłaty, od właścicieli realności, a to według kubicznej objętości lokalów po 1^{ym} razie rocznie za jeden metr kubiczny, lokalu. —

Proponuje, aby pobierali opłatę za wodę od kubicznej objętości lokalów, czyli komitet z względów na ubogą ludność naszych przedmieści, samowolną wale i niekiedy pokwitki.

Co do waterklozetów, pisuarów, latrinenek, pralni, hydrant. w. i. k. p. proponuje Komitet pobieranie opłaty, po prostu pewnej normy, która się osobno toczyła, wznoszą.

Od podwórć po 4 centy, od ogrodów po 1^{ym} razie rocznie za metr kwadratowy powierzchni na rok. —

Prze stojmi od sztuki byssta lub strugwiei kilo-
 bu, od fabryk i przedsiębiorców wodług wo-
 domierza po 4 centy, za 1 metr kubiczny
 wody, to samo od fontan prywatnych i
 taryfnek publicznych. —

Przyjmując cenę za wodę taką niską, (al-
 bo wtem wypadku 1/4 galle wody, za centa) wola-
 noaby się nie wodociągii maloby przynosiły,
 jednokowo wynosi do 1/2 fl. wa. za tysiąc stóp
 kubicznych wody, a przyprawkują się 1/3 wody
 kuryta, kosztanie w domach i realnościach przy-
 wotnych, do chwał roczny wynosi będzie 54000
 fl. obliczamy o tego powiększe 10000 fl. wa.,
 trzeba przyznać, że wodociągii nawet przy
 bardzo niskiej, cenie wody, nie stano, się się,
 razem skarbem miejskiego, dla mieszkańców
 zos i miasta, będąc one niezmiernie dobro-
 dziejstwem. —

X. Administracja wodociągów.

Komitet wnosi za najodpowiedniejszą,
 żeby administracja, tak ekonomiczna, jak
 techniczna wodociągów, powstanowała w re-
 kach zarządu miejskiego.

Podłyby zaś względy finansowe wymogły,
 tego, aby władai urzędzenie wodociągów w
 ręce przedsiębiorców, powinieli zarząd miej-
 ski zaobserwować sobie pierwszą kontrolę, aby
 knaż podobnych zarządów jako przedsiębior-
 ctwem, gwarantem nadzobdka. Komitet
 ad hoc delegowana spisarę regulaminu dla
 administracji tej: niskiej, i ekonomicznej
 i określi jej prawa i obowiązki. —

II. Sposób

wykonania wodociągów

Komitet wnosi wykonanie wodociągów
 pod własnym zarządem miasta jako najko-
 rzystniejszą. —

Proponuje zatem
 podjąć robot na pojedyncze przedmioty,
 czyli rozdzielenie przedsiębiorstwa takie, żeby
 np. skonstruować przyrządy, rozprost od
 fabrykantów, roboty zaś podzielnou wła-
 ściwe stricły i każdy osobnemu przedsiębior-
 ctwu.

cy do wykonania oddać

Nadanie zaś całego przedsięwzięcia jednemu przedsiębiorcy uważa komitet jedynie w takim razie za właściwe, gdyby finansowe i techniczne nieporwały miasta i przedkłada kosztów wykonania wodociągów z własnych funduszy.

Propozycję J. Gabriellego wykonania wodociągów własnym jego kosztem, komitet nie uważa bliższych warunków propozycji w chwili nie jest w większości. Wobec jednak rozciągłości tej pracy miasto porzeka, komitet trzymając się zasady własnego zarządu przedstawia inny sposób wykonania wodociągów. —

Rada miasta Wrocław w tym celu ustanowi osobną komisję, komisya ta wybierze sobie zarząd techniczny płatny, w którym jeżeli się będzie rozchodzić o wykonanie wodociągów pod własnym zarządem, mniejszy, jeżeli tylko potrzebna będzie kontrola przedsiębiorców — komisya ta będzie kierująca, będzie kontrolująca postępowanie będzie według danej sobie przez Radę miasta instrukcji.

W przyjęciu projektu przez komitet rozważą odpowiedniejszy umianę komisya przezolewnością przytaczając miasta do wykonania obrabupno wody Sutowanki z właściwymi mierzów nad tą rzeką potrzebnych.

W przyjęciu zaś projektu przez Radę miasta i zatwierdzeniu ceny Kupna, Komisya postara się o wypracowanie szczegółowych planów i kosztorysów przez techników specjalnych, z urządzeniem wodociągów publicznie używanych, rozłożeniem ich wynagrodzeniem.

Plany tym sposobem wypracowane, oddane będą pod rozważanie swoich wreszcie wodociągowych i komitety inżynierskie, których komisya w tym celu do siebie także prosi. —

Wzrostane i апробоване przez powiatowych
inżynierów planu przedsięwzięcia Komisya Pow.
skiej miejskiej do zatwierdzenia.

Gdyby Rada miejska miasta uchwaliła,
wielki urządzenie wodociągów wykonane być
to w drodze przedsiębiorstwa, wtedy wypada,
toby rozpisać konkurs, na podstawie niniej-
szego programu.

III. Zakupno wody z Gutoskówek.

Gdyby komisyja a następnie Rada miej-
ska przyjęła projekt przez komitet propo-
wany wtedy najdalej potrzeba stanowczych ro-
kowań o zakupno wody Gutoskówek. Pan Pre-
zydent miasta rozgadał w tym celu deklarac-
yje właścicieli młynów, które komitet do
wiadomości komisyji podaje

Oni, którzy właściciele młynów w swoich
deklaracjach postawili na wodę, uważają ko-
mitet za przygotowany, uwzględniając że
właściciele wody odstępują miastu więcej
sto koni sily, a że sila jednego konia przy
maszynach parowych, najlepszyc kon-
strukcyi, kosztuje w nas rocznie około 400 fl.
Wł. rocznie czyni 40,000 fl. Wł.

Na tem koniec komitet swoje sprawozda-
nie polecając przyjęcie projektu № 3^{ci} i
odpowiednie ku temu kroki

Sprawozdanie
Spec. Komiteta wodociąg.
M.